

**HAYKALTAROSHLIK SAN'ATINING YOSHLAR MADANIYATI VA
MA'NAVIYATIDAGI O'RNI**

Yorqulov To'lagan

SamDAQU "San'at" kafedrası

katta o'qituvchisi

Baxriddinova Zarina Farxod qizi

SamDAQU "San'at" kafedrası

O'qituvchisi

ORDID 0009-0005-0196-7074

Annotatsiya

Ushbu maqolamda siz san'at insoniyatning eng yuksak ma'naviy qadriyatlaridan biri bo'lib, u orqali jamiyatning tarixiy tajribasi, estetik didi va ruhiy dunyosi ifoda etilishi haqida qolaversa, har bir xalqning madaniy darajasi, avvalo, uning san'atga munosabati bilan belgilanishi haqida ma'lumotlarga ega bo'lasiz. Shu jihatdan haykaltaroshlik san'ati o'zining tarixiy ildizlari, badiiy imkoniyatlari va ta'sirchan ifoda vositalari bilan inson ma'naviyatini shakllantirishda muhim o'rin egallaydi.

Kalit so'zlar

Haykaltaroshlik, san'at, estetik, madaniyat, ma'naviyat, kompozitsiya, uyg'unligi, proporsiya, muvozanati, globallashuv, estetik didini, tafakkur kengligini, kompozitsion fikrlashni, ijodiy tafakkur, badiiy idrok.

San'at insoniyatning eng yuksak ma'naviy qadriyatlaridan biri bo'lib, u orqali jamiyatning tarixiy tajribasi, estetik didi va ruhiy dunyosi ifoda etiladi. Har bir xalqning madaniy darajasi, avvalo, uning san'atga munosabati bilan belgilanadi. Shu jihatdan haykaltaroshlik san'ati o'zining tarixiy ildizlari, badiiy imkoniyatlari va ta'sirchan ifoda vositalari bilan inson ma'naviyatini shakllantirishda muhim o'rin egallaydi.

Bugungi globallashuv sharoitida yoshlarning dunyoqarashi, qadriyatlarga munosabati va estetik didini to'g'ri shakllantirish masalasi dolzarbdir. Shu nuqtai nazardan, haykaltaroshlik san'ati yosh avlodni go'zallikni his etishga, milliy qadriyatlarni qadrlashga va barkamol shaxs bo'lib voyaga yetishga undovchi kuchli vositadir.

Haykaltaroshlik – milliy o'zlik va tarixiy xotiraning badiiy ifodasi

Haykaltaroshlik san'ati insoniyat madaniyatining eng qadimiy turlaridan biridir. Qadimgi O'zbekiston hududida topilgan terrakota haykalchalar, tosh o'ymalar va bronza buyumlar haykaltaroshlikning qadimdan rivojlanganidan dalolat beradi. Ushbu

asarlar orqali xalqning dunyoqarashi, diniy e'tiqodi va estetik qarashlari o'z ifodasini topgan.

Bugungi kunda ham haykaltaroshlik milliy o'zlikni ifoda etuvchi, tarixni eslatuvchi va ma'naviy qadriyatlarni mustahkamlovchi san'at turi sifatida qadrlanadi. Amir Temur, Alisher Navoiy, Zahiriddin Bobur, Islom Karimov, Jaloliddin Manguberdi kabi tarixiy shaxslar haykallari yoshlar qalbida milliy g'urur va vatanparvarlik tuyg'ularini uyg'otadi.

Har bir haykal nafaqat tarixiy xotira, balki ma'naviy ramzdir. U o'zida xalq ruhiyatini, davr ruhi va maqsadini mujassam etadi.

Haykaltaroshlik san'ati yoshlar tarbiyasida ma'naviy omil sifatida

Yosh avlodning ma'naviy barkamollikka erishishida san'atning o'rne beqiyosdir. Haykaltaroshlik san'ati bu jarayonda o'zining chuqur falsafiy mazmuni bilan ajralib turadi. U insonni o'ylashga, his qilishga, estetik zavq olishga o'rgatadi.

Yoshlar haykallar orqali:

- buyuk ajdodlarimizning hayoti va jasoratidan ilhom oladilar;
- milliy o'zlikni his etadilar;
- tarixiy xotirani qadrlashga o'rganadilar;
- go'zallikni yaratish va qadrlash madaniyatini shakllantiradilar.

Shuningdek, haykaltaroshlik yoshlarni sabr-toqatli, mehnatsevar, diqqatli va ijodkor bo'lishga undaydi. Har bir haykal yaratish jarayoni — bu mehnat, izlanish va mahorat natijasidir. Shu bois haykaltaroshlik bilan shug'ullanuvchi yoshlar ruhiy jihatdan bardam, sabrli va badiiy tafakkuri keng shaxslar sifatida shakllanadilar.

Zamonaviy haykaltaroshlik va yoshlarning ijodiy salohiyati

Bugungi kunda O'zbekistonda haykaltaroshlik san'ati yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Zamonaviy haykaltaroshlar milliy an'analar va zamonaviy shakllarni uyg'unlashtirib, yangicha ifoda vositalarini topmoqdalar. Yosh avlod bu yo'nalishda faol ishtirok etib, milliy madaniyatimizni jahon sahnasida targ'ib qilmoqda.

Texnologik rivojlanish ham haykaltaroshlikka yangicha ruh berdi:

- 3D modellash, tirish,
- raqamli haykaltaroshlik (digital sculpture),
- yangi kompozit materiallardan foydalanish,
- ekologik yo'nalishdagi haykallar yaratish — bular yosh ijodkorlar uchun yangi ufqlarni ochdi.

Shuningdek, turli tanlovlar, ko'rgazmalar va ijodiy laboratoriyalar yosh haykaltaroshlar uchun o'z iqtidorini namoyon etish, tajriba almashish va milliy san'atni targ'ib qilish imkonini bermoqda.

Haykaltaroshlik san'atining madaniy-ma'naviy ta'siri

Haykallar shaharlar ko'rkini bezatibgina qolmay, balki jamiyatda ma'naviy uyg'unlikni ta'minlaydi. Ular insonlarni birlashtiradi, o'tmishga hurmat, kelajakka ishonch ruhini uyg'otadi. Har bir yodgorlik — bu xalqning o'z o'tganiga bo'lgan ehtiromining ifodasidir.

Yoshlar uchun esa bunday asarlar ruhiy tayanch, ilhom manbai hisoblanadi. Ular haykallar orqali ezgulik, mehnatsevarlik, jasorat va vatanparvarlik kabi fazilatlarni chuqur anglaydilar.

Ta'lim tizimida haykaltaroshlikning o'rni

O'zbekiston ta'lim tizimida san'at yo'nalishlari, jumladan haykaltaroshlik darslari yoshlarning estetik va ma'naviy kamolotiga katta hissa qo'shmoqda. San'at maktablari va oliy ta'lim muassasalarida bu yo'nalish o'quvchilarning:

- estetik didini,
- tafakkur kengligini,
- kompozitsion fikrlashni,
- ijodiy tafakkur va badiiy idrokni rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, haykaltaroshlikni o'rganish yoshlarning milliy merosga bo'lgan hurmatini oshiradi va ularni san'at orqali jamiyatga foydali ijodkor shaxs sifatida shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda, haykaltaroshlik san'ati yoshlar madaniyati va ma'naviyatining ajralmas qismidir. U yoshlarga o'z tarixini sevish, milliy g'urur bilan yashash, go'zallikni qadrlash va ijodkorlik ruhida hayot kechirishni o'rgatadi.

Haykaltaroshlik orqali yoshlar o'z xalqining o'tmishiga hurmat, buguniga g'urur, kelajagiga ishonch bilan qarashni o'rganadilar. Shu bois bu san'at turini ta'lim, madaniyat va ma'naviy tarbiya jarayonlariga kengroq tatbiq etish jamiyatning ma'naviy barkamolligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qodirov, A. *Haykaltaroshlik san'ati asoslari*. – Toshkent: Kamalak, 2018.
2. Rasulova, N. *O'zbekiston tasviriy san'ati tarixi va rivoji*. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
3. G'ulomov, Sh. *Madaniyat va ma'naviyat asoslari*. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.
4. Nurmatova, D. *Yoshlar estetik tarbiyasida san'atning o'rni*. – Buxoro: Fan va texnologiya, 2021.
5. O'zbekiston Badiiy Akademiyasi. *Zamonaviy haykaltaroshlik yo'nalishlari*. – Toshkent, 2022.
6. Karimova, M. *San'at orqali ma'naviyatni yuksaltirish yo'llari*. – Toshkent: Fan, 2023.

7. Tursunov, A. *Yoshlar va madaniyat: ijodiy tafakkur rivoji*. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2022.